

1. Мальви

Палахкотять біля вікон животворним вогнем розвихрені мальви, шугають червоними язиками багаття під самісіньку стріху, от-от від їхнього полум'я загориться хата. Ніхто не знає, коли й хто посадив їх на сонячному причілку. Мати кажуть, що ті рожі посадила колись давним-давно ще бабуса у свої дівочі літа.

До пишного розмаїття мальв усі давно звикли, і стали вони невід'ємною частиною родини. Щороку ранньою весною з-під землі з'являлося зелене пагіння, за кілька ночей воно виростало вище призьби, привітно заглядало у вікна. На високих стеблах в'язалися десятки бутонів, які в кінці весни зацвітали червоними, світло-рожевими й темно-пурпуровими квітами.

Здавалося, то й не квіти, а якийсь чарівник розвішав на пружних, високих пагіннях малинові, оранжеві, сріблясті дзвоники. Вечорами тихими, коли спадала літня спека, мальви стояли урочисті серед золотого надвечір'я, тихо граючи чарівну пісню на своїх чутливих трубках.

І тоді стара хата ставала незвичайною, бо стояла вся в прекрасному живому вінку, у центрі пелюсткового багаття. І ніякі казкові, кришталеві палаци не могли зрівнятися із чарівним видовищем простої селянської оселі серед буйноти барвистих мальв. Іншим ставало подвір'я, і трохи похилі домашні ворота, і плетений тин, який вrostав в рожеву гущавину. *(За І. Цюпою, 180 слів)*

2. З чого починається любов до отчого краю?..

Звідки й коли приходить любов до рідної землі?

Біліє розквітла гречка, де-не-де підсинена волошками та ще зжовтіла від суріпки, а над нею зрідка прокочується бджолиний звук.

Ген по згірку причаївся темно-зелений гайок, а самий верх згірка вільний од дерев, там, либонь, щось було засіяно, а тепер скошено. Стерня ясна, свіжа, немов ще чистішою здається вона від синього неба, що прихилилось до неї.

Соняшники – мов кулі жовтого вогню, він висить на стеблах над городиною, їхнім полум'ям просякнуто зараз повітря, вони повертають людські голови до себе й примушують думати про них. Соняшники горять на подвір'ях, за огорожами, вони повиходили до дороги, й тут ростуть на вільному місці, й, дивлячись на них, хочеш усміхнутися, ловиш себе на тому, що зласкавів і здобрів безпричинно.

Ти любиш тут кожен соняшник, тобі все воно дороге, рідне, тобі воно наймиліше, – звідки й коли прийшла до тебе ця любов і залишилася у тобі вогненным соняшником?

Звідки ця любов, ця ніжність, ця несамовитість? Коливириваєш на грядці чорнобривець, здається, вириваєш не квітку, а власне серце з грудей, та й так і несеш його, закривавлене, в руці... *(За Є. Гуцалом, 177 слів)*

3. Пісня – душа народу

Пісня супроводжує український народ протягом усієї історії його існування. У часи розквіту та занепаду, під час важких випробувань війнами, бідністю, національним гнітом народна пісня допомагала людям. У ній – пам'ять про визначних історичних діячів, минуле, щирі почуття. Пісня неодмінно лунала при народженні немовляти, хрещенні, весіллі, на будь-яке свято. Пісня допомагала в праці та в дорозі.

Існує давня легенда, у якій ідеться про те, що Бог обдарував усі землі світу багатством, тож українській землі, яка постала перед ним останньою, не залишилося нічого, окрім народної пісні. Мабуть, ця легенда виникла в часи великих бід, що випали на долю нашого краю. Та пісня, пообіцяв Господь, допоможе людям пережити всі лиха.

В українських народних піснях живе вся історія нашого буття. У них і кохання, і побутове життя, і праця, і військова слава. Українські пісні надзвичайно мелодійні, щирі, прості. Вони нікого не залишають байдужими. Незважаючи на те, що багато з них народилися з болю, вони несуть світло та свято життя. Без рідної пісні, як і без рідної мови, людина не може висловити своїх почуттів.

Народну пісню треба берегти, бо в ній – невичерпні багатства душі нашого народу. *(З Інтернет-джерел, 180 слів)*

4. Рідна мова

Людина може володіти кількома мовами, залежно від її здібностей, нахилів і прагнень. Але найкраще вона має володіти рідною мовою. Рідна мова – це невід’ємна частка Батьківщини, голос народу й чарівний інструмент, на звуки якого відгукуються найтонші й найніжніші струни людської душі.

Є мови більш і менш розвинені, є мови, що своїм чарівним звучанням здобули світову славу. Та наймилішою і найдорожчою для людини є її рідна мова. Бо рідна мова не лише зберігає світлі спогади з життя людини й зв’язує її з сучасниками. У ній чується голос предків, відлунюють перегорнені сторінки історії свого народу. Вона є тим найдорожчим і найміцнішим зв’язком, що з’єднує всі покоління народу в одне велике історичне живе ціле. Мова народу – це саме життя.

Український народ завжди ставився з великою пошаною, вірою й любов’ю до своєї мови, яка була йому на тернистих шляхах поневірянь в сумній минувшині і за єдину зброю, і за єдину втіху. Нашою мелодійною, співучою мовою милувалися іноземці, що побували в Україні.

Ми повинні цінувати нашу мову – нетлінний скарб українського народу, що його наші предки зберегли, незважаючи на всілякі заборони й утиски, передавши нам у спадщину. *(За Б. Антоненком-Давидовичем, 180 слів)*

5. Початок української держави

Над Дніпром, на правім його березі, лежить місто Київ. Звідси взяла свій початок наша держава.

Київ – найстаріше і найкраще українське місто. Коли саме воно засноване, того напевно не знаємо, але знаємо, що побудоване воно українцями ще перед тим, як вони прийняли християнську віру. Але ми не знаємо, коли саме це було, бо перед прийняттям християнської віри в нас мало хто вмів писати й читати, і тому ніхто й не записав, коли засновано Київ. Знаємо лише, що про Київ і українську державу згадують у своїх книжках давні греки, бо грецькі купці заїздили за товарами аж до Києва. А що греки були письменні, то все докладно записували: де були і що бачили.

Вони саме й зазначили з восьмого століття по Христі, що тоді були в Києві, на Україні. Як же це було давно! Уже закінчується двадцяте століття. Отже, більше ніж тисячу років тому стояв уже Київ, а коли було місто, то мусила бути й держава, бо місто без держави, а держава без міста не можуть існувати. *(А.Лотоцький, 176 слів)*

6. Освіта на Січі

Освічені люди високо цінувалися на Запорозжжі. Найздібніші ставали військовими писарями і нерідко грали вирішальні ролі серед запорожців.

Багато освічених людей, безумовно, давала запорозьким козакам Київська духовна академія. Та були осередки освіти, школи і в самому Запорозжжі. Вони поділялися на січові, монастирські й церковнопарафіяльні.

У січовій школі навчалися хлопчики, які самі приходили з України й Польщі, або ж спеціально привезені багатими батьками в Січ для навчання грамоти й військового мистецтва. Свого часу тут одержав освіту і військову підготовку старший син Богдана Хмельницького Тиміш, якому пророкували майбутнє великого полководця.

За свідченнями сучасників, на Січі було до п'ятдесяти школярів. Вони вчилися читання, співів і письма, мали особливий громадський устрій, схожий на військовий. Спільні кошти зберігалися завжди у старшого, якого обирали всі. Січові школярі отримували прибутки частково від батьків частково за дзвоніння у дзвони, за колядування та привітання козаків у свята Різдва Христового, Нового року й світлого Воскресіння.

У церковнопарафіяльних школах, частина яких призначалася для навчання музики і співу, навчалися молоді козаки, які жили у слободах, зимівниках і хуторах.

Таким чином, січове товариство жило не тільки інтересами нинішнього дня, а й інтересами віддаленого майбутнього. *(За Д.Яворницьким, 180 слів)*

7. Герої не вмирають!

Герої не вмирають! Цими словами Україна проводжала в останню путь своїх синів та дочок. Тих, хто загинув за свою країну, за свій народ. Знову від нас пішли найкращі. Ті, для кого справедливість, гідність, свобода, Україна були не просто словами, а сенсом їх життя.

Історія України мала багато трагічних періодів. Але завжди в такі періоди найкращі сини і дочки України ставали на захист своєї землі.

Так було за княжої доби. Так було за часів Козаччини. І за часів боротьби за незалежність 1917-1921 років. І під час Другої світової. І на початку 1990-х.

Нині знову прийшов цей час – час вибору між свободою та рабством, світлим майбутнім та темним минулим, справедливістю та тиранією.

На Майдані пліч-о-пліч стали українці і євреї, росіяни та вірмени, грузини і білоруси. Їх об'єднала українська земля та бажання жити у вільній країні.

Спочатку вони вимагали право вибору. Потім їм довелося вимагати права жити. І хоч кулі снайперів – це вагомий аргумент, але ні кулі, ні гранати, ні нелюдська жорстокість не змогли перемогти цих людей. Так на Майдані з'явилася ще одна сотня – Небесна.

Темні часи пройдуть. Україна житиме. Герої не вмирають! *(З Інтернет-джерел, 180 слів)*

8. Шевченко й сучасність

Тарас Шевченко народився на українській землі, під українським небом, проте він належить до тих людей-світочів, що стають дорогими для всього людства і що в пошані всього людства знаходять безсмертя.

Він був поетом, якого ми до того не мали: поетом для всіх, поетом народним, поетом гноблених, але не скорених. Народжений матір'ю-кріпачкою і сам кріпак, він став борцем, революціонером титанічної сили. Його боялися царі. Коли можновладні самодержавні кати, ті, що наповнили рудники Сибіру окутими в кайдани декабристами, ті самі, що зацькували Пушкіна і юного Лермонтова, налившись новою злобою, з послідовністю холодних убивць увігналі криваві свої пазурі в молоду клекотливу душу Шевченкову, коли перед ним лягла несходима ніч муштри й солдатчини, мабуть, ті вінценосні кати вважали, що відправили його в таку безвість, звідки не буде вже йому вороття.

А він повернувся.

Вогненною піснею, віщим незборканим словом повернувся поет до рідної своєї України. Відкрите серце народного співця щедро ввібрало в себе могутній волелюбний дух українського народу. В тій невеликій книжці, що ім'я їй «Кобзар», клекоче ціле море горя народного, в ній – невольницький поклик до помсти й порив до свободи, мудрий роздум гуманіста і ніжна, чарівна краса української пісні. *(За О.Гончаром, 180 слів)*

9. Материні очі

Материні очі. Начебто на золотавому меду настояні, вони дивляться весь час за тобою. Їхній густий погляд вливається в твій погляд, переливаючись у самісіньку душу. В такі короткі миті ти відчуваєш особливу близькість, особливу спорідненість із матір'ю.

У материнському погляді не було ні фальшу, ні лукавості, ні хитрування. Не було в ньому і тієї прямої гостроти, за якою подеколи ховаються недобррозичливість і байдужість. Очі її, постійно освітлені зсередини м'яким живим сяйвом, були видимим вираженням душі. Це погляд самої ширості, самого добра, самої зичливості. Навіть тоді, коли мати гнівалася чи просто боліло їй щось усередині, вони жили й сповнювали тебе любов'ю і довірою. Ні щирість, ні доброта, ні зичливість не пропадали остаточно з її погляду. І завжди ти відчував його чарівливу цільність, його животворний магнетизм. Материнський погляд був начебто сповнений якоїсь цілющості, він проникався тим здоров'ям, яке передавалося тобі. І ти усвідомлював, як дужчаєш завдяки матері, стаєш певний себе, твої сумніви чи вагання зникають.

У такі миті особливо гостро відчуваєш близькість. І те, що вона твоя мати, відчуваєш кожною клітинкою тіла, свідомістю і підсвідомістю, що нічого дорожчого нема за ці відчуття спорідненості. *(За Є.Гуцалом, 180 слів)*

10. Лебединий шлях

З давніх-давен через село Медвин пролягає лебединий шлях. Коли запахне відталою землею і березовим соком, птиці, розколюючи м'яку сонячну основу, приносять на святкових крилах вологе тепло. Іноді лебеді падали недалеко від села, на прибутну воду, близько підпускали до себе дівчурі й дорослих. Потім птиця, струшуючи живі краплини, розгонисто підіймалася вгору, а людина, роняючи піт, хилилася в роботі низько до землі; проте їй ще довго-довго ввижалися оті сонцем перемиті вісцуні тепла, що на крилах приносять весну і з нею відгомін неясних надій.

Уже другий день над фіалковим маревом лісу, над сіро-зеленуватим туманцем верб і яворів, над зеленооким безладдям замшілих стріх сіється срібний двоголосий передзвін. Може, то не тільки птиця, а й вербне сонце розгойдує свій передсвятковий

дзвін і струшує на землю співуче золото росин. Воно, це сонячне золото, нерівними жмутками лягло на гребені хвиль, по вінця залило тихі, з вибіленими кладками копанки, а кожна калюжка вмістила в собі не мало і не багато – цілий круг світила.

Над водою гірко і п'яно пахло осиковими сережками, вербовими котиками й соком, що пробивав молоду кору. Біля острова лунко викинувся сом і перелякано, крізь сон, заячали лебеді. *(За М.Стельмахом, 180 слів)*

11. Рай земний

Червоний мак, сині волошки, рожеві левкої, айстри фіалкові, білі, темно-рожеві – такий різнобарвний килим розстелився перед домом і блищав, усміхався назустріч небу, назустріч сонцю.

Учорашньої зливи вже мов не було. Сонце висушило блискучі сльозинки, які ще ранком котилися по пелюстках і по листячку, по різнобарвних голівках квіток, по зелених гілках вишняку та яблунь. Воно цілувало землю жагучими поцілунками, промінням висушило ріки, озера дощових сліз. Заблищала, запишалася земля й усміхнулася йому вдячно. Червоніють-блищать уміті рясним дощем яблука, синіють сливки, піднімають жадібні до сонця свої пишні голівки айстри. Зелена травиця здається зовсім свіжою, де-не-де тільки порозкидано жовті плями серед її зеленого килиму. Блакить неба злилась із зеленню в очах Петра, блиск сонця засліпив йому очі. Зворушливо закликали до себе розчинені змережаними завісами віконечка будинку. І здалося йому, що все навкруги радісно заспівало, засяяло.

– З якого пекла до якого раю я потрапив? – схвильовано мовив Петро й, знесилений, опустився на стілець біля ганку, закривши обличчя руками.

На столі перед ганком на таці височіла купа червоних великих яблук. *(За Н.Романович-Ткаченко, 162 слова)*

12. Легенда Кобилля

У розлогій завербленій долині розкинулося мальовниче село Кобилля. Старожили розповідають кілька легенд про походження назви свого села. Ось одна з них.

Здавна річка, на берегах якої розташоване село, була досить повноводною, тут розмірено йшло життя. Проте одного разу козацькі вартіві принесли жахливу звістку: з півдня насуваються ординці. Нападники вдерлися в село, грабували й палили будівлі, убивали старих і малих. На березі річки зібрався гурт беззахисних людей, вони в розпачі шукали порятунку. І тоді один господар вивів із хліва велику кобилу, посадив на неї жінку й дитину, сів сам і рушив уплав через річку. Кобила була сильна, уміла добре плавати й винесла господаря із сім'єю до протилежного берега, де був глибокий, зарослий чагарником яр. Козак, заховавши там жінку з дитиною, повернувся назад до людей. Коли ординці наблизилися до берега, там уже нікого не було.

Утікачі почали обживати місцевість, де поселилися: розчищали й обробляли землю, зводили оселі й господарські будівлі. Поступово утворилося село, яке на згадку про свою рятівницю назвали Кобилля. *(За Д.Гаврищакком, 160 слів)*

13. Григорій Сковорода

Григорій Сковорода народився в селі Чорнухах, що на Полтавщині, у козацькій сім'ї. Батьки й гадки не мали, що колись він стане філософом й поетом, гордістю українського народу, а його ім'я з пошаною вимовлятимуть в багатьох країнах.

Хлопчик зростав серед чудової природи, ріс міцним, кмітливим, обдарованим музично. Понад усе любив річку Многу. Улітку цілими днями просиджував біля неї, милуючись її красою, робив з очерету сопілки, на яких намагався відтворити пташиний спів.

Весною село потопало в морі білого цвіту вишень і слив, за селом тягнулися дубові гаї, а між ними, скільки сягає око, безкраї поля, порізані балками та глибокими ярами, по яких протікали струмочки. Гриць любив ходити в поля, слухати жайворонка, дзюркотливу мову струмка. А понад усе йому подобалося оглядати все навколо з висоти круглих стародавніх могил, яких так багато було на околицях рідного села.

Багатство звуків і барв лісу й степу захоплювали душу й уяву хлопця. Ці дитячі враження залишилися для нього незабутніми на все життя. Пізніше вони стали основною темою багатьох його поетичних творів. *(За Т.Зуб, 164 слова)*

14. Десятинна церква

Першим цегляним храмом Київської Русі була Десятинна церква, споруджена князем Володимиром Великим наприкінці десятого століття. Церкву присвятили пресвятій Богородиці, а таку назву дали тому, що князь наказав віддавати десятю частину своїх прибутків на її будівництво.

Церкву оздобили фресками й мозаїкою, мармуром і різьбою, розкішно інкрустували підлогу. За князеві кошти було придбано й храмове начиння: хрести, ікони, посуд.

Десятинна церква стала головним осередком релігійного життя в Київській Русі. Тут зберігалися мощі святого Климентія, одного з перших мучеників за віру. Знамените «Слово про закон і благодать» митрополита Іларіона теж уперше прозвучало в Десятинній. Згодом вона стала усипальницею князів: тут було поховано княгиню Ольгу й Володимира Великого.

Під час монгольської навали церкву зруйнували. Її відбудова розпочалася в сімнадцятому столітті за наказом митрополита Петра Могили. Будівництво завершилося в середині дев'ятнадцятого століття. Однак і цю церкву було зруйновано в часи комуністичного наступу на релігію. Проте викоренити її з сердець українців жодна навала й жоден злочинний режим не змогли. Цей храм став уособленням непоборної духовної сили нашого народу. *(За А.Багнюком, 162 слова)*

15. Хліб – усьому голова

Хліб – це саме життя, його обожнюють і звеличують, навколо нього зосереджується все існування людини, йому підпорядковують час і простір. Тому й культура наших пращурів була хліборобською. До хліба українці віддавна ставилися з особливим пошанівком: крихітка хліба від паляниці не може бути зметена зі столу під ноги разом із сміттям.

Хліб – усьому голова. У цьому прислів'ї відображено великий досвід і важливе життєве правило, осмислення ролі хліба в бутті українців і ставлення до нього кожного з-поміж наших співвітчизників.

Хліб відігравав величезну роль, по суті, у всіх обрядах українців, використовувався як ритуальна страва під час багатьох свят. Наприклад, під час обряду сватання батьки молодят обмінювалися хлібом, а під час запросин дарували випечені з пшеничного тіста шишки. А на весілля випікали коровай і благословляли ним подружжя.

Так, хліб – це справедливість і добробут, праця й пісня. Однак найголовнішим є те, що хліб уособлює смерть і воскресіння, бо зернина вмирає, щоб воскреснути й подарувати людині десятки інших зернин. Людина ж, споживши хліб, вирощуватиме в душі добрі почуття, а в розумі – хвалебні думки. *(За П.Мовчаном, 166 слів)*

16. Славний гетьман

По київських церквах лунають дзвони, велике свято звіщають. Кияни знали, що гетьман Богдан Хмельницький приїде в Київ. Не було людини, яка б не бажала побачити великого гетьмана. Такої урочистості не було тут від княжих часів, бо Київ ніколи після того не був вільним від загарбників. Хоча вони тут не мали такої сміливості, не показували такої нахабності, як де інде, але все-таки столиця України залишалася під чужою владою.

По церквах гудуть дзвони, звіщаючи воскресіння України. Благодестя торжествує, радісний день, воскресіння волі. Усе, що живе й може ходити, прибирається святково для привітання того, хто довершив таку велику справу. Були й перед тим славні гетьмани, та не зробили того, що здійснив Хмельницький. Вони або гинули в нерівній боротьбі, на полі слави чи в неволі, або служили в чужинців для їхніх інтересів. Були народні зриви, клалися покотом, мов скошена трава, лицарські голови за свободу рідного краю, та все надаремно.

Не надаремно! З тієї пролитої крові виростали нові борці, нові месники. Не вдалося на перший або десятий раз, то вдалося на одинадцятий. *(За А. Чайковським, 166 слів)*

17. Японська гостинність

Ступивши до саду, запрошені нібито перетнули межу звільнення від буденності. Стежка вела через сад, розділяючи його на кілька частин. Очі насолоджувалися ніжним цвітінням плодових дерев на тлі густої зелені сосон і кипарисів, спалахами феєрверків квітів серед укритого мохом каміння.

Аж ось і чайний будиночок. Маленький казковий палац під витонченою покрівлею, декорований різьбленням. Мовчазне захоплення відтворилося на обличчях гостей, які по черзі занурювали руки в посудину з водою й проходили в будиночок. Невелика кімната вміщувала чимало предметів інтер'єру. Погляди присутніх зупинилися на ніші із симетрично розміщеними каліграфічним сувоєм та ікебаною. Квіткова композиція була пречудовою: буяння кольорів хризантем, троянд, лілій, на тлі ніжних хмаринок суцвіть сакури спалахувало справжнім феєрверком.

З'явився господар, поклоном привітав гостей і почав розпалювати вогнище. Звуки води, що починала кипіти, нагадували шурхотіння травневого дощу по молодому листю й сповнювали простір кімнати благодатною насолодою. Господар бамбуковим пензлем збив у густу піну заварений порошок зеленого чаю і простягнув кожному чашку ароматного напою. Бульки піни лопалися у вишуканих порцелянових чашках із тонким квітковим розписом, немов нагадуючи про плинність і скороминущість буття. *(За О.Козут, 169 слів)*

18. Українська гостинність

Хліб і сіль на столі, прикриті рушником, віддавна вважалися першою ознакою гостинності. Коли до хати заходив гість, хай і непроханий, його приймали дуже чемно, запрошували сідати, частували, розмовляли. У спогадах про Богдана Хмельницького читаємо: «Хмельницький похвалив шляхтичів за мужність і не хотів розпочинати серйозної розмови, поки вони не пообідають». Народна мудрість із правіків промовляє: «Гість у дім – радість у нім».

За особливу честь було приймати гостей на Різдво, Великдень, Трійцю, на храмові свята. Мотив зустрічі гостей надзвичайно популярний у різдвяних колядках. Крім колядників до господаря приходять Господь, Божа Мати, святі й ангели. Обов'язкове пригощання колядників було вірною запорукою подальших успіхів господаря. Навіть найбільшні сім'ї прагнули приготувати до цих днів більше смачних і небуденних став. Найпочесніших гостей садовили на покуті, хоча в повсякденній трапезі це місце належало старшому в родині. За застіллям неодмінно звучали гучні розмови, співи й сміх.

Основою ритуалу гостинності завжди була спільна урочиста трапеза. Це перевірений роками звичай запросити гостя до своєї оселі, заприятелитися. *(За О.Борак, 156 слів)*

19. Барвінок

Баба Килина була невеличка й тонка, на її темному обличчі життя зоставило своє зморшкувате письмо, в очах випалило живий дух, і вони були подібні на дві бездонні криниці. Вона варила дуже смачний борщ, який уміла так затовкувати салом і смачувати сметаною, що від нього не можна було одірватися.

Баба Килина пишалася своїм городом, на кожному крилі якого росли кущі барвінку. Здавалося, що він і взимку зеленіє, бо коли танули сніги, то на світ пробивалося його цупке зелене листя, не змучене холодом, не скалічене морозом. А коли повітря ставало по-материнськи м'яким і лагідним, то барвінок зацвітав так, немов дитячі очі землі дивилися на тебе довірливо. Баба гнівалася, коли зривали барвінковий цвіт. Вона взагалі ніколи не могла примиритися з тим, що квітку зривають.

Навіть на Спаса, коли, здається, з квітками просинаєшся, з квітами сідаєш за стіл і їси яблука, груші, а свіжовипечений хліб умочаєш у мед і несеш до рота, вона не могла відцуратися од свого святого ставлення до цвіту. *(За Є.Гуцалом, 168 слів)*

20. Дерева – наші друзі

З дитинства не можу дивитися, як спилюють дерева. Скажете, сентименти? Можливо. Але нічого в цьому світі не буває так просто. Чи не тому нинішнє покоління таке слабке, що нехтує закони любові до дерев? Замість того, аби рубати дуби, сильній половині треба частіше бувати під цими деревами, яке постійно живить людину силою. Знали козаки, чого відпочивали під міцними дубами на славній Хортиці. І не лише на Хортиці!

Люблять дуби й на Косівщині, що в Івано-Франківській області. Тут кожен дубовий гай вважається святим місцем. Управління лісового господарства області навіть затвердило спеціальну програму «Діброва», мета якої – розширення дубових

лісів на Прикарпатті. Загалом же лісники планують посадити півтори тисячі гектарів лісу.

Шумлять Карпатські ліси. Карпатам понад двадцять п'ять мільйонів років. Учені кажуть, що для таких гір це відносно молодий вік, бо впродовж усього часу вони не перестають рости. А ми? Невже, ми такі розумні й так вирости, що в нас вистачає мудрості приходити до лісу з сокирою й не думати, що буде опісля? *(За Н.Дичкою, 165 слів)*

21. Шедевр із цементу

На вулиці Банковій у Києві на початку двадцятого століття за проектом одного з найвидатніших київських архітекторів Владислава Городецького було зведено дивовижний особняк. Згодом його визнали як найяскравішу пам'ятку декоративного модерну в Україні.

У цьому будинку Городецький зумів оживити важкий матеріал – бетон. Скульптури фасаду виконані для реклами художніх можливостей цементу, який виробляла київська фабрика Ріхтера. Тоді цемент ще не мав такої популярності як будівельний матеріал, тому фабрикант запропонував Городецькому його безкоштовно.

Архітектор оживив бетон зображеннями рослинності, динамікою життя міфічних тварин і людей, які, здається, узагалі не знають такого поняття, як смерть. Величезна кількість скульптур, викликана з ірреального світу фантазією тридцятидев'ятирічного архітектора дала споруді сучасну назву – «Будинок з химерами». Найвизначнішим у ньому є скульптурне оформлення з істот тваринного наземного й підводного світу. Більшість істот мають спокійний вигляд: слони, носороги, косулі, ящірки й жаби завмерли, споглядаючи вулиці й будівлі. На п'єдесталі скульптури, що зображує смертельну боротьбу орла з пантерою, накреслено автограф майстра й дату створення композиції.

Тематика оздоблення особняка пов'язана із захопленням Городецького далекими подорожами й полюванням у тропічних регіонах Америки й Азії. *(За О.Седаком, 169 слів)*

Варіант 1

Частина перша

Завдання мають по чотири варіанти відповіді, з яких тільки ОДНА відповідь ПРАВИЛЬНА. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і позначте її у бланку відповідей.

1. Знайдіть суму найбільшого трицифрового та найменшого чотирицифрового чисел.

А) 1990; Б) 1999; В) 10 099; Г) 1900.

2. Укажіть кількість натуральних дільників числа 23.

А) один; Б) жодного; В) два; Г) три.

3. Обчисліть значення виразу $5a - 2,5$, якщо $a = -0,2$.

А) -1,5; Б) -3,5; В) 1,5; Г) 3,5.

4. Яка з поданих систем рівнянь має лише один розв'язок?

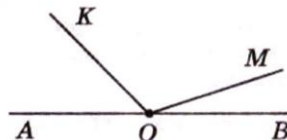
А) $\begin{cases} 6x + 6y = 18, \\ x + y = 3. \end{cases}$ Б) $\begin{cases} x - y = 5, \\ 3x - 3y = 10. \end{cases}$

В) $\begin{cases} x + 3y = 7, \\ 5x + 15y = 35. \end{cases}$ Г) $\begin{cases} 2x - 3y = 4, \\ 4x + 6y = -8. \end{cases}$

5. Коренями якого з даних рівнянь є числа -3 і 2?

А) $x^2 - x - 6 = 0$; Б) $x^2 + x - 6 = 0$; В) $x^2 - 6x + 1 = 0$; Г) $x^2 + 5x - 6 = 0$.

6. З вершини розгорнутого кута АОВ проведено два промені ОК і ОМ так, що кут АОМ = 162° , кут ВОК = 135° (див. рис.). Знайдіть градусну міру кута КОМ.

А) 107° ; Б) 117° ; В) 162° ; Г) 127° .

7. Діагоналі квадрата ABCD перетинаються у точці О. Знайдіть величину кута ОВС.

А) 90° ; Б) 30° ; В) 60° ; Г) 45° .

8. Знайдіть невідому сторону трикутника MNK, якщо $MN = 5$ см,

$MK = 3\sqrt{3}$ см, кут $M = 30^\circ$.

А) 7 см; Б) $\sqrt{7}$ см; В) $\sqrt{97}$ см; Г) 97 см.

Частина друга

Розв'яжіть завдання. Запишіть відповідь у бланк відповідей.

9. Спростіть вираз $(5\sqrt{2} - 1)(\sqrt{8} + 1)$.

10. Діагональ паралелограма завдовжки 4 см перпендикулярна до однієї із сторін і утворює кут 60° з іншою стороною. Знайдіть площу паралелограма.

Варіант 2

Частина перша

Завдання мають по чотири варіанти відповіді, з яких тільки ОДНА відповідь ПРАВИЛЬНА. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і позначте її у бланку відповідей.

1. Обчисліть значення виразу $0,5x + 10y$, якщо $x = 3$, $y = 0,2$.

А) 30,1; Б) 15,5; В) 21,5; Г) 3,5.

2. Який з дробів більший за $\frac{1}{2}$?

А) $\frac{14}{28}$; Б) $\frac{11}{23}$; В) $\frac{17}{35}$; Г) $\frac{24}{47}$.

3. Виконайте ділення $24m^3 : \frac{16m}{n^2}$.

А) $\frac{3m^4}{2n^2}$; Б) $\frac{3}{2}m^2n^2$; В) $\frac{2}{3m^2n^2}$; Г) $\frac{2n^2}{3m^4}$.

4. Спростіть вираз $15\sqrt{3} - \sqrt{27}$.

А) $12\sqrt{3}$; Б) $\sqrt{3}$; В) $6\sqrt{3}$; Г) $4\sqrt{3}$.

5. Після підвищення ціни на 10 % стіл став коштувати 1760 грн. Знайти початкову ціну стола.

А) 1500 грн.; Б) 1600грн.; В) 1550 грн.; Г) 1540 грн.

6. Оберіть правильне твердження.

А) рівні кути, що мають спільну вершину, є вертикальними;

Б) якщо сума кутів дорівнює 180^0 , то вони – суміжні;

В) якщо кути рівні, то вони – вертикальні;

Г) якщо суміжні кути рівні, то вони – прямі.

7. Основи прямокутної трапеції дорівнюють 12 см і 20 см, а гострий кут трапеції - 60^0 . Знайдіть більшу бічну сторону трапеції.

А) 16 см; Б) 8 см; В) 12 см; Г) 20 см.

8. У рівнобедреному трикутнику основа дорівнює $4\sqrt{3}$ см, а медіана, проведена до неї, - $6\sqrt{3}$ см.

Знайдіть площу трикутника.

А) 72 см^2 ; Б) $36\sqrt{3} \text{ см}^2$; В) 36 см^2 ; Г) $72\sqrt{3} \text{ см}^2$.

Частина друга

Розв'яжіть рівняння. Запишіть відповідь у бланк відповідей.

9. Розв'яжіть рівняння $\frac{2x^2 - 9x + 10}{2x^2 - 5x} = 0$.

10. Катет прямокутного трикутника відноситься до гіпотенузи як 5:13. Знайдіть периметр трикутника, якщо його другий катет дорівнює 24 см.

Варіант 3

Частина перша

Завдання мають по чотири варіанти відповіді, з яких тільки ОДНА відповідь ПРАВИЛЬНА. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і позначте її у бланку відповідей.

1. Якщо задумане число помножити на 2 і до отриманого результату додати 12, матимемо 46. Яке число задумали?

А) 29; Б) 17; В) 32; Г) 7.

2. Знайдіть корінь $1\frac{3}{4} : y = \frac{7}{8}$ рівняння

А) $\frac{1}{2}$; Б) $1\frac{17}{32}$; В) 2; Г) $\frac{32}{49}$.

3. Обчисліть $75^2 - 25^2$.

А) 5000; Б) 100; В) 2500; Г) 4500.

4. Яка з даних рівностей є правильною?

А) $(-3)^{-2} = -\frac{1}{9}$; Б) $\left(1\frac{1}{3}\right)^{-2} = \frac{9}{16}$; В) $5^{-2} = -\frac{1}{25}$; Г) $\frac{1}{3^{-3}} = -27$.

5. Спростіть вираз $\frac{4x^2 - x}{x^2 - 9} \cdot \frac{x + 3}{4x - 1}$.

А) $\frac{x}{x + 3}$; Б) $x^2 + 3x$; В) $x^2 - 3x$; Г) $\frac{x}{x - 3}$.

6. Які із чисел -2, 0, 2 є розв'язками нерівності $x^2 + x - 6 < 0$?

А) усі вказані числа; Б) тільки 0 і 2; В) тільки -2 і 0; Г) тільки -2 і 2.

7. Трикутники ABC і $A_1B_1C_1$ - подібні. Їх периметри відповідно дорівнюють 12 см і 48 см. Знайдіть AB , якщо $A_1B_1 = 20$ см.

А) 6 см; Б) 5 см; В) 4 см; Г) 20 см.

8. Кут при основі рівнобедреного трикутника дорівнює 45° , а висота, проведена до основи, - 8 см. Знайдіть площу цього трикутника.

А) 128 см^2 ; Б) 64 см^2 ; В) $64\sqrt{2} \text{ см}^2$; Г) $128\sqrt{2} \text{ см}^2$.

Частина друга

Розв'яжіть рівняння. Запишіть відповідь у бланк відповідей.

9. Скоротіть дріб $\frac{ab + 2b - 3a - 6}{7a + 14}$.

10. Розв'яжіть систему рівнянь

$$\begin{cases} x + 2y = 3, \\ x^2 - 3xy = 7. \end{cases}$$

Варіант 4

Частина перша

Завдання мають по чотири варіанти відповіді, з яких тільки ОДНА відповідь ПРАВИЛЬНА. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і позначте її у бланку відповідей.

1. Яка з рівностей є правильною?

А) $\frac{7}{5} = 1\frac{5}{2}$; Б) $\frac{7}{5} = 2\frac{2}{5}$; В) $\frac{7}{5} = 1\frac{2}{5}$; Г) $\frac{7}{5} = 1\frac{2}{7}$.

2. У коробці лежать 5 червоних, 4 зелені і 3 сині кульки. Яка ймовірність того, що навмання вибрана кулька не буде червоною?

А) $\frac{5}{12}$; Б) $\frac{7}{12}$; В) $\frac{1}{2}$; Г) $\frac{1}{3}$.

3. Спростіть вираз $(a + 2)(a^2 - 2a + 4) - 8$.

А) $a^3 - 16$; Б) a^3 ; В) $-a^3 - 16$; Г) $a^3 - 8$.

4. Знайдіть значення виразу

А) -2; Б) $\frac{1}{2}$; В) 2; Г) $-\frac{16 \cdot 2^3}{2^2 \cdot (-2)^4}$ 1/2.

5. Скільки солі розчинено в 20 кг 15-відсоткового розчину?

А) 3 кг; Б) 5 кг; В) 2 кг; Г) 3,5 кг.

6. Якою з наведених трійок величин можна виразити кути рівнобедреного прямокутного трикутника?

А) $90^0, 60^0, 30^0$; Б) $45^0, 45^0, 90^0$; В) $90^0, 50^0, 50^0$; Г) $90^0, 40^0, 40^0$.

7. Знайдіть діагональ квадрата, якщо радіус кола, вписаного в цей квадрат, дорівнює 6 см.

А) $6\sqrt{2}$ см; Б) $24\sqrt{2}$ см; В) $12\sqrt{2}$ см; Г) 12 см.

8. Знайдіть радіус круга, площа якого дорівнює 36π см².

А) 18 см; Б) 36 см; В) 6 см; Г) π см.

Частина друга

Розв'яжіть рівняння. Запишіть відповідь у бланк відповідей.

9. Знайдіть найбільше значення функції $y = 6x - x^2$.

10. У рівнобічній трапеції діагональ дорівнює більшій основі й утворює з нею кут 50^0 . Знайдіть градусну міру тупого кута трапеції.

Варіант 5

Частина перша

Завдання мають по чотири варіанти відповіді, з яких тільки ОДНА відповідь ПРАВИЛЬНА. Оберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і позначте її у бланку відповідей.

1. За який час велосипедист подолає 30,35 км, рухаючись зі швидкістю 20,5 км/год?

- А) 1 год 5 хв; Б) 1 год 50 хв; В) 1 год 30 хв; Г) 15 хв.

2. Яке з наведених тверджень є правильним?

А) модуль числа -7 більший за модуль числа 5 ;

Б) модуль числа 5 дорівнює -5 ;

В) модуль числа 10 дорівнює 10 або -10 ;

Г) модуль числа -6 менший від модуля числа 5 .

3. Розв'яжіть рівняння $x^2 - 9x - 10 = 0$.

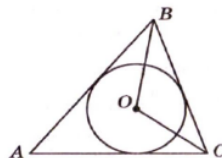
- А) $-1, 10$; Б) $-10, 1$; В) $1, 10$; Г) $-1, 10$.

4. Виконайте віднімання $\frac{2x^2}{x-4} - 2x$.

- А) $-\frac{8x}{x-4}$; Б) $\frac{4x^2 - 8x}{x-4}$; В) $\frac{8x}{x-4}$; Г) $\frac{4x^2 + 8x}{x-4}$.

5. На рисунку O – центр кола, вписаного в трикутник ABC . Знайдіть градусну міру кута BAC , якщо кут $OBC = 30^\circ$, кут $OCB = 35^\circ$.

- А) 40° ; Б) 70° ; В) 60° ; Г) 50° .

6. Укажіть кількість всіх діагоналей п'ятикутника.

- А) 5; Б) 7; В) 4; Г) 6.

7. Знайдіть скалярний добуток векторів \vec{m} і \vec{n} , якщо $\vec{m}(4; -3)$, $\vec{n}(-3; 2)$.

- А) -6 ; Б) -18 ; В) 18 ; Г) 6 .

8. Знайдіть градусну міру кута C трикутника ABC , якщо $BC = 2$ см, $AC = 2\sqrt{3}$ см, кут $B = 60^\circ$.

- А) 30° ; Б) 60° ; В) 90° ; Г) 45° .

Частина друга

Розв'яжіть рівняння. Запишіть відповідь у бланк відповідей.

9. Знайдіть значення виразу $\left(1\frac{3}{7}\right)^{-1} - \left(3\frac{1}{3}\right)^{-2}$.

10. O – точка перетину діагоналей трапеції $ABCD$ з основами AD і BC ; $BO = 6$ см, $OD = 9$ см.

Знайдіть довжину меншої з основ трапеції, якщо її середня лінія дорівнює 10 см.